

bierająca na sile także w historii sztuki tendencja neopozytywistyczna². Ponadto dochodzi do konfrontacji tego zainteresowania z upowszechnieniem się problemu hermeneutycznego. Nie chodzi tu po prostu o odkrycie hermeneutycznego wymiaru ikonologii, choć nie byłoby to pozbawione uzasadnienia. Hermeneutyka historycznoartystyczna zasadniczo nie oznacza tu związanej z historią sztuki wykładni i jej teorii, lecz oznacza najpierw hermeneutykę dzieła sztuki i dopiero jako taka, związana z przedmiotem wykładni, odnosi się również do tej dyscypliny naukowej. To pełne objaśnienie nazwy zakreśla główną problematykę hermeneutyki historycznoartystycznej oraz wyznacza pytania, które z jej punktu widzenia należy postawić ikonologii. Pytania te służą wypracowaniu dróg przejścia przez krytykę. Krytyka oznacza tu zarówno ujawnienie wstępnych rozstrzygnięć, podjętych już przed rozbiorem dzieła, jak i odrzucenie immanentnych niedostatków, przez ich wskazanie. W ten sposób zbiegają się zainteresowania historyczne i systematyczne. Procedura nasza nie jest skutkiem wolnego wyboru. Jeśli hermeneutyka historycznoartystyczna jako hermeneutyka dzieła sztuki nie rodzi się *ex nihilo*, ani z intuicyjnej wiedzy, to drogę do jej ukształtowania otwiera jedynie krytyka w sensie wyżej określonym. Przechodzenie z czegoś poprzez tegoż krytykę jest konieczne dla ukształtowania hermeneutyki historycznoartystycznej. Prawda ta dotyczy również stosunku do ogólnej i filozoficznej hermeneutyki, od której hermeneutyka historycznoartystyczna odróżnia się swą główną problematyką i właśnie dlatego nie może zignorować uniwersalizacji problemu hermeneutycznego³. Dwa wskazane układy odnie-

² O ikonologii jako metodzie *all-embracing* por. J. Białostocki, *Iconography and Iconology*, w: *Encyclopaedia of World Art*, New York 1963, t. VII, szp. 769 - 785; E. Forssman, *Ikonologie und allgemeine Kunstwissenschaft*, *Zeitschrift für Ästhetik und allgemeine Kunstwissenschaft*, 11, 1966, s. 132 - 169; E. H. Gombrich, *Aims and Limits of Iconology*, w: tenże, *Symbolic Images. Studies in the Art of the Renaissance*, London 1972, s. 1 - 25 widzi zadanie ikonologii w badaniu programów, co zacięra jej odrębność względem ikonografii. Por. tu D. Mannings, *Panofsky and the Interpretation of Pictures*, *The British Journal of Aesthetics*, 13, 1973, s. 146 - 162. Przedstawiciele zainteresowań pozytywistyczno-socjologicznych nie bardzo wiedzą co z ikonologią począć, por. np. O. K. Werckmeister, *Von der Ästhetik zur Ideologiekritik*, w: tenże, *Ende der Ästhetik*, Frankfurt/M. 1971, s. 57 - 85; K. W. Forster, *Critical History of Art, or Transfiguration of Values?*, *New Literary History*, 3, 1971, s. 459 - 470. Por. jednak przeciwstawne ujęcie socjologa, P. Bourdieu, *Der Habitus als Vermittlung zwischen Struktur und Praxis*, w: tenże, *Zur Soziologie der symbolischen Formen*, Frankfurt/M. 1970 i 1974, s. 125 - 158; i także J. Wolff, *Hermeneutic philosophy and the sociology of art. An approach to some of the epistemological problems of the sociology of knowledge and the sociology of art and literature*, London—Boston 1975.

³ Wiadomo, że hermeneutyka odcisnęła głęboki ślad na filozofii i naukach humanistycznych wieku XX. W r. 1900 ukazał się artykuł W. Dilthey, *Die Ent-*